

Bērnu tiesību aizsardzība un tās normatīvais regulējums pēdējo 10 gadu laikā

Laila Rieksta-Riekstiņa - VBTAI priekšniece

Prezentācijas kopsavilkums

ANO Konvencija par bērna tiesībām, kuru 1989.gada 20.novembrī Ģenerālā Asambleja pieņēma kā vienu no svarīgākajiem starptautisko tiesību aktiem bērna pamattiesību un brīvību aizsardzības nodrošināšanai.

Latvija šai Konvencijai pievienojās 1991. gada 4. septembrī.

Tā nosaka būtiskākos nosacījumus, kas katrai valstij – Konvencijas dalībniecei, jāņem vērā, veidojot valsts politiku.

Svarīgākais:

- jebkurš lēmums, kurš tiek pieņemts valstī, vispirms ir jāizvērtē no bērnu interešu viedokļa;
- bērna intereses ir prioritāras;
- ikvienam bērnam ir tiesības, ka valsts garantēs bērna pilnvērtīgu attīstību, izglītību, veselības aprūpi visaugstākajā valstij iespējamā līmenī, nodrošinot bērna konkurētspēju pasaules sabiedrībā;
- valsts garantēs bērna tiesības tikt pasargātam no jebkura veida diskriminācijas un vardarbības.

Jāatzīst, ka bērnu tiesības aizsargājošais tiesiskais regulējums Latvijā ir bijis visumā progresīvs jau no valsts neatkarības atgūšanas brīža. Tas paredzējis visas svarīgākās pamatvērtības un nosacījumus, par ko runā ANO Bērnu tiesību aizsardzības konvencija, tostarp:

- diskriminācijas aizliegumu,
- bērna vislabāko interešu aizstāvību,
- ģimeniskas vides un vecāku atbildības nodrošināšanu,
- tiesības uz dzīvību un pilnvērtīgu attīstību,
- aizsardzību no vardarbības,
- tiesības uz privāto dzīvi,
- tiesības uz izglītību,
- bērnam piemērotas informācijas pieejamību u.tt.

Problēma ilgtermiņā ir šā regulējuma piemērošana reālajā dzīvē.

Bērnu tiesību aizsardzības jomas regulējums kopš 2000.gada ir attīstījies ārkārtīgi dinamiski. Bērnu tiesību aizsardzības likumā (pieņemts 1998.gada jūnijā) no 2000.gada marta faktiski katru gadu ir vismaz viens grozījums, kas precīzē vai attīsta normatīvo regulējumu. Līdztekus Bērnu tiesību aizsardzības likumam, kā arī saistībā ar to šajā laikā klajā nākusi virkne normatīvo aktu, kas būtiski ietekmē bērnu tiesību aizsardzības procesu Latvijā, piemēram:

Ministru kabineta noteikumi „Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām”, izdoti 2009. gada decembrī: deleģē šā palīdzības sniegšanas procesa organizēšanu un koordinēšanu NVO – nodibinājumam „Latvijas Bērnu fonds”.

Attiecībā par bērna tiesībām uzaugt ģimenē:

- Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26. pants nosaka, ka „ģimene ir dabiska bērna attīstības un augšanas vide, un katram bērnam ir neatņemamas tiesības uzaugt ģimenē”.
- atbilstoši šai normai normatīvais regulējums nosaka, ka prioritāri krīzes situācijā nonākušam bērnam ir jāmeklē iespējas nodrošināt ģimenisku attīstības vidi, savukārt ievietošana ārpusģimenes aprūpes iestādē ir kā galējais risinājums situācijā, ja citu iespēju objektīvi nav.

Noteikumi „Kārtība, kādā bērni šķērso valsts robežu” (2010.gada augusts)

Noteikumi „Kārtība, kādā bērnus var iesaistīt aktivitātēs (pasākumos), kas saistītas ar ārējā izskata demonstrēšanu (2009.gada maijs)

Pornogrāfijas ierobežošanas likums (2007.gada maijs)

Noteikumi „Kārtība, kādā no psihoaktīvām vielām atkarīgās personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus” (2006.gada novembris)

Datorspēļu izplatīšanas noteikumi (2006.gada jūnijs)

Noteikumi par sociālajām garantijām bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās (2005.gada novembris)

Azartspēļu un izložu likums (2005.gada novembris)

Alkoholisko dzērienu aprites likums (2004.gada aprīlis) u.c.